

Sygn. akt I ACz 85/14

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie I Wydział Cywilny w składzie następującym

Przewodniczący:	SSA Dariusz Mazurek (spraw)
Sędziowie:	SA Marek Klimczak
	SA Kazimierz Rusin

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2014 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa (...) **Spółki z o.o. w R.**

przeciwko **Towarzystwu Budownictwa (...) w (...) Spółka z o.o. B.**

o zapłatę

na skutek zażalenia **pozwanego**

na postanowienie Sądu Okręgowego-Sądu Gospodarczego w Rzeszowie

z dnia 12 grudnia 2013 r., sygn. akt VI GC 108/13

p o s t a n o w i a:

I. **zmienić** zaskarżone postanowienie w ten sposób, że **ograniczyć** zabezpieczenie ustanowione na rzecz powoda na podstawie nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy w dniu 10 stycznia 2013r. w sprawie sygn. akt VI GNc 12/13, poprzez zwolnienie z hipoteki ustanowionej na rzecz powoda nieruchomości położonej w B. składającej się z działek (...), dla której prowadzona jest w Sądzie Rejonowym w Rzeszowie VII Wydziale Ksiąg Wieczystych księga wieczysta Nr (...);

II. **oddalić** zażalenie w pozostałej części;

II. **znieść** między stronami koszty postępowania zażaleniowego,

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 grudnia 2013r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił wniosek pozwanego Towarzystwa Budownictwa (...) w B. Spółka. z o.o. o ograniczenie zabezpieczenia wynikającego z nakazu zapłaty wydanego przeciwko pozwanemu w dniu 10 stycznia 2012r..

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że powód w niniejszej sprawie dochodzi od pozwanego zapłaty kwoty 748 014 zł 70 gr z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu. Nakazem zapłaty z dnia 10 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Na wniosek pozwanego postanowieniem z dnia 10 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy ograniczył zabezpieczenie poprzez zwolnienie z ustanowionej na nieruchomości pozwanego położonej w B. hipoteki, ustanowionej na wniosek powoda na podstawie wydanego w dniu 10 stycznia 2012r. nakazu zapłaty.

Sąd Okręgowy wskazał, że w piśmie z dnia 19 listopada 2013 r. pozwany domagał się zmiany zabezpieczenia uzyskanego przez powoda poprzez zwolnienie z hipoteki przymusowej nieruchomości mających założone księgi wieczyste, szczegółowo opisane we wniosku, uzasadniając, że dokonał całkowitego zabezpieczenia kwoty dochodzonej pozwem, bowiem komornik sądowy prowadzący egzekucję przekazał wyegzekwowane od pozwanego kwoty na konto depozytowe sądu. Dlatego w ocenie pozwanego uzasadniona jest na podstawie art. 492 § 2 k.p.c. zdanie drugie w związku z art. 742 § 1 k.p.c. zmiana zabezpieczenia. Pozwany przedstawił na tę okoliczność postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie z dnia 13 listopada 2013 r o ustaleniu kosztów postępowania zabezpieczającego, z którego wynika, że komornik umorzył postępowanie zabezpieczające wobec dokonania zabezpieczenia kwoty 844 912 zł 25gr i ustalił koszty tego postępowania.

W odpowiedzi na wniosek pozwanego powód domagał się odrzucenia wniosku pozwanego o zmianę zabezpieczenia, ewentualnie jego oddalenia i podnosił, że tylko wierzytelność zabezpieczona hipotecznie stanowi dla powoda należyte zabezpieczenie spełnienia świadczenia przez obowiązanego.

Sąd Okręgowy ustalił na podstawie treści postanowienia Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie z dnia 13 listopada 2013 r sygnatura akt KM 338/13, że komornik dokonał zabezpieczenia kwoty 844 912 zł 25 gr, przy czym na rachunek depozytowy Sądu Rejonowego w Rzeszowie przekazana została kwota 828 334 zł 25 gr.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności ocenił, że nie zachodzą podstawy do odrzucenia wniosku, bowiem rozpoznawany wniosek oparty jest o nowe okoliczności, które nastąpiły po rozpoznaniu przez Sad poprzedniego wniosku pozwanego.

Prowadząc rozważania nad stanowiskiem wyrażonym przez pozwanego w oparciu o treść art. 742 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy podkreślił, że odpadnięcie podstawy zabezpieczenia zachodzi w razie odpadnięcia interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. Odpadnięcie lub zmiana przyczyn zabezpieczenia występuje także gdy roszczenie objęte zabezpieczeniem w całości lub w części zostało zaspokojone, przestało być wiarygodne albo uzyskała obawa, że brak zabezpieczenia może pozbawić uprawnionego zaspokojenia. Sąd Okręgowy ocenił, że okoliczności takie nie zachodzą niniejszej sprawie zwłaszcza w zakresie ustania obawy, że brak zabezpieczenia może pozbawić uprawnionego zaspokojenia. Nie podzielił poglądu prezentowanego przez obowiązanego co do tego, że złożenie sumy na rachunku depozytowym w pełni zabezpiecza interesy powoda, a utrzymanie zabezpieczenia obciąży obowiązanego ponad miarę. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że złożone na rachunku depozytowym środki pieniężne nie przestały stanowić majątku dłużnika i mogą być przedmiotem egzekucji prowadzonych w trybie przewidzianym dla egzekucji z ruchomości, a wierzyciel który uzyskał zabezpieczenie z wyjątkami przewidzianymi ustawą (hipoteka, zastaw rejestrowy) nie znajduje się w pozycji uprzywilejowanej. Oceniając, że nie można wykluczyć, że jeszcze inni wierzyciele pozwanego będą chcieli zaspokoić się ze środków zgromadzonych na rachunku depozytowym, Sąd Okręgowy ocenił, że nie ustala przyczyna zabezpieczenia w rozumieniu art. 742 § 1 k.p.c.

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodził się pozwany, który w zażaleniu na postanowienie tego Sądu z dnia 12 grudnia 2013r. zarzucił naruszeniem art. 730¹ § 2 k.p.c. poprzez zastosowanie zabezpieczenia mimo braku interesu prawnego w takim sposobie zabezpieczenia, a także poprzez zastosowanie zabezpieczenia powodującego obciążenie obowiązanego ponad potrzebę, a uprawnionemu zapewniającego nadmierną ochronę.

Zarzucił również naruszenia art. 736 § 3 k.p.c. poprzez zastosowanie zabezpieczenia przewyższającego dopuszczalną wysokość oraz art. 742 § 1 k.p.c. poprzez nieprzyjęcie, że złożenie na rachunek depozytowy sądu sumy zabezpieczenia wskazanej w prawomocnym postanowieniu wszczynającym postępowanie komornicze nie stanowi o upadku zabezpieczenia.

Wskazując na powyższe obowiązany domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia i uwzględnienia wniosku, ewentualnie jego uchylenia i zasądzenie kosztów postępowania.

W uzasadnieniu zażalenia obowiązany podnosi, że ponieważ postępowanie zabezpieczające toczy się na podstawie nakazu zapłaty to konieczne jest ustalenie w jakim zakresie zastosowanie ma art. 742 k.p.c. Argumentował, że złożenie przez obowiązanego na rachunek depozytowy Sądu żądanej przez uprawnionego sumy zabezpieczenia (art. 736 k.p.c.) powoduje, że w tym wypadku zabezpieczenie upada z mocy prawa, a sąd na wniosek obowiązanego wydaje postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia (art. 742 § 1 w związku z art. 754¹ § 3). Natomiast złożenie przez obowiązanego na rachunek depozytowy sądu

“sumy wystarczającej do zabezpieczenia” stanowi tylko podstawę uchylenia zabezpieczenia przez sąd (artykułu 742 § 4 k.p.c.). Obowiązany podnosił, że sąd mając dane dotycząca wpłaconej sumy oraz kwoty wskazanej w prawomocnym postanowieniu o wszczęciu postępowania zabezpieczającego powinien stwierdzić czy nastąpiły przesłanki do zastosowania wymienionej wyżej przepisów.

W ocenie pozwanego Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia w ogóle nie odniósł się do tych kwestii. Według skarżącego Sąd powinien ustosunkować się w uzasadnieniu postanowienia także do odmowy wydania postanowienia w sprawie stwierdzenia upadku zabezpieczenia, bądź uchylenia zabezpieczenia. Niezależnie od tego obowiązany zarzucił, że zgodnie z art. 736 § 3 k.p.c. określona w § 1 tego przepisu suma zabezpieczenia nie może być wyższa od dochodzonego roszczenia liczonego wraz z odsetkami do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczeniu oraz kosztami wykonania zabezpieczenia. Obowiązany podnosił, że w zaistniałej sytuacji suma zabezpieczenia wymaganego i zgodnego ze wskazanym przepisem została zabezpieczona na koncie depozytowym sądu, a jednocześnie zostały wpisane hipoteki na czterech nieruchomościach obowiązanego o łącznej wartości 9 500 000 złotych. W ocenie obowiązanego świadczy to o nadzabezpieczeniu roszczenia powoda. Obowiązany podnosił, że nie można domniemywać, że dojdzie do upadłości obowiązanego. Podnosił, że działania uprawnionego polegające na zabezpieczeniu sumy na depozycie i na nieruchomościach paraliżują funkcjonowanie spółki, która powołana została do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych mieszkańców B.. Bowiern wpis hipoteki uniemożliwia zapewnienie prawidłowego finansowania inwestycji a koszty inwestycji nie pozwalają na pokrycie całej inwestycji ze środków własnych przez pozwanego.

W odpowiedzi na zażalenie pozwanego, powód domagał się oddalenia zażalenia.

Powód kwestionował możliwość zastosowania art. 730 k.p.c. i następnych do oceny zasadności wniosku pozwanego. Powołał się na twierdzenia pozwanego o trudnej sytuacji materialnej i twierdził, że ograniczenie zabezpieczenia wyłącznie do kwoty znajdującej się na rachunku depozytowym pozbawili powoda faktycznego zabezpieczenia roszczenia. Argumentował, że zgodnie z art. 492 k.p.c. w związku z art. 742 § 1 i 4 k.p.c. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym jako tytułu zabezpieczenia upada lub może zostać uchylony jeżeli zobowiązany złożył na rachunek depozytowy sądu odpowiednią kwotę tytułem zabezpieczenia. Nie ma natomiast podstaw aby przyjąć, że nakaz zapłaty upada z powodów skutecznego zabezpieczenia roszczenia przez komornika. W ocenie powoda należy odróżnić złożenie kwoty zabezpieczenia przez obowiązanego od wykonania zabezpieczenia przez komornika. Dlatego jego zdaniem w niniejszej sprawie zabezpieczenie może być tylko ograniczone. Powód zwrócił w związku z tym uwagę, że na wniosek pozwanego doszło już do ograniczenia zabezpieczenia, jakie uzyskał powód poprzez wpisanie hipotek do ksiąg wieczystych.

Dodatkowo powód argumentował, że wniosek o stwierdzenie upadku zabezpieczenia jest nieuprawniony, wobec uchylenia przez Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 18 lutego 2014r. postanowienia Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie o umorzeniu postępowania zabezpieczającego wobec dokonania zabezpieczenia.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie rozpoznając zażalenie pozwanego zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się częściowo uzasadnione.

Jednak w pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zauważa, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy brak było podstaw do stwierdzenia upadku zabezpieczenia z mocy prawa na podstawie 742 § 1 k.p.c. Upadek zabezpieczenia oznacza zniwelowanie bezpośrednich skutków udzielonego zabezpieczenia. Zgodnie ze wskazanym wyżej przepisem następuje to, jeżeli obowiązano złożyć na rachunek depozytowy sądu sumą zabezpieczenia żadaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenia zabezpieczenia. Oczywiście jest dla Sądu Apelacyjnego, że w sytuacji, gdy podstawę do wszczęcia postępowania zabezpieczającego stanowi nieprawomocny nakaz zapłaty, w związku z czym powód nie domagał się udzielenia mu zabezpieczenia dochodzonego roszczenia, to brak jest określenia przez powoda sumy wystarczającej do zabezpieczenia dochodzonego roszczenia. Z tego względu brak jest podstaw do oceny, że zaszyły wymienione w art. 742 § 1 k.p.c. przesłanki upadku zabezpieczenia z mocy prawa. Z tego też względu zgłoszony w postępowaniu zażaleniowym wniosek dowodowy nie miał istotnego znaczenia dla oceny zasadności zażalenia.

W postępowaniu nakazowym nie jest też możliwe wpłacenie przez pozwanego ściśle sumy zabezpieczenia, o której mowa w art. 736 k.p.c., gdyż zabezpieczenie następuje bez wniosku uprawnionego i suma ta nie jest oznaczona przez powoda.

W konsekwencji tych rozważań należało przyjąć, iż kwestia utrzymania zabezpieczenia zależała w okolicznościach niniejszej sprawy od oceny sądu.

Prawidłowo ocenił Sąd Okręgowy, że nadal nie zachodzą podstawy do uchylecia zabezpieczenia jakie uzyskał powód.

Jak ustalił Sąd Apelacyjny, powód w postępowaniu zabezpieczającym uzyskał przekazanie na rachunek depozytowy Sądu zabezpieczonej przez komornika na rachunku pozwanego kwoty 828 334 zł 25 gr. Na zabezpieczenie świadczeń, które zgodnie z treścią nakazu zapłaty pozwany będzie zobowiązany zapłacić powodowi, powód uzyskał również wpis hipotek do sumy 1 161 259 zł każda, na nieruchomościach stanowiących własność pozwanego (zawiadomienie o wpisie k. 414 – 417). Nieruchomości obciążone hipoteką stanowią między innymi nieruchomość niezabudowaną (działka nr (...) objęta K.W. Nr (...)) oraz niezabudowaną działkę (...) z wydanym pozwoleniem na budowę 27 lokali mieszkalnych (K.W. Nr (...)), nieruchomość zabudowaną lokalem użytkowym składająca się z działek nr (...), co do którego pozwany zawarł umowę dzierżawy (KW. Nr (...)), oraz nieruchomość składającą się z działki nr (...) stanowiąca współwłasność pozwanego w udziale 15291/399564 części, zabudowaną budynkiem z niewydzielonymi lokalami, w tym lokalem biura pozwanego (KW. Nr (...)).

Wartość niektórych nieruchomości lub ich części pozwany starał się wykazać opracowanymi na jego zlecenie operatami szacunkowymi (operat sporządzony przez J. P. co do wyceny nieruchomości lokalowej „biuro TBS” k. 475-489, co do nieruchomości gruntowej k. 547-563) przy czym dla potrzeb niniejszej sprawy operaty te stały się nieprzydatne, a to wobec ograniczenia zabezpieczenia oraz faktu, że co do nieruchomości lokalowej nie została ustanowiona odrębna własność, a zatem pozwany jest współwłaścicielem całej nieruchomości objętej Księgą Wieczystą Nr (...).

Niemniej fakt zabezpieczenia w depozycie sądowym od pozwanego kwoty 844912 zł 25 gr nie może pozostać bez wpływu na zakres zabezpieczenia udzielonego powodowi na podstawie nakazu zapłaty na podstawie art. 492 § 1 k.p.c., uwzględniają również zakres zabezpieczenia wynikający z wpisu hipotek i obciążenia nimi nieruchomości pozwanego, co w ocenie Sądu Apelacyjnego powinno skutkować ograniczeniem zabezpieczenia.

Konsekwencją powstania nakazu zapłaty jako tytułu egzekucyjnego z mocy ustawy jest brak możliwości kwestionowania przez pozwanego powstania tego tytułu zabezpieczającego w podobny sposób, jak przy zwykłych tytułach zabezpieczających, gdzie istnieje możliwość złożenia zażalenia (art. 741). Obrona pozwanego, oprócz podważania nakazu zapłaty w drodze zarzutów, może polegać na domaganiu się uchylecia nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczającego lub ograniczenia zabezpieczenia.

Zawarte w art. 492 § 2 stwierdzenie, że przepis art. 742 stosuje się odpowiednio, wskazuje z kolei, że pozwany w toku postępowania nakazowego może domagać się uchylenia nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczającego, według zasad określonych w tym przepisie.

Istnieje natomiast możliwość ograniczenia wykonania nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczającego na podstawie art. 492 § 2. Ograniczenie zabezpieczenia może polegać na określeniu przez sąd okresu, w którym nakaz jako tytuł zabezpieczający nie będzie wykonywany, np. do chwili rozpoznania zarzutów od nakazu zapłaty, co pozwala osiągnąć podobny skutek jak wstrzymanie wykonania orzeczenia. Wniosek pozwanego o ograniczenie zabezpieczenia może dotyczyć również zmniejszenia zakresu określonego przez powoda sposobu zabezpieczenia, zarówno co do rodzaju zastosowanych sposobów zabezpieczenia, jak i ich rozmiaru, np. zmniejszenia wysokości zajętej wierzytelności czy liczby i rodzaju zajętych ruchomości. Istnieje zatem pewne podobieństwo takiego wniosku o ograniczenie zabezpieczenia i wniosku o zmianę zabezpieczenia na podstawie art. 742. Istotna różnica między tymi środkami wynika jednak z odmiennych podstaw do ich uwzględnienia. Zmiana zabezpieczenia jest możliwa, jeżeli odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia. Natomiast o ograniczeniu zabezpieczenia na podstawie art. 492 § 2 sąd orzeka według swojego uznania.

Rozstrzygając o tej kwestii nie można tracić z pola widzenia, że uzyskane przez powoda zabezpieczenie o charakterze rzeczowym spełnia określony cel, polegający na możliwości zaspokojenia się wierzyciela z nieruchomości dłużnika, co gwarantuje wierzycielowi w sposób najbardziej bezpieczny możliwość zaspokojenia swoich roszczeń z majątku dłużnika. W opisanych wyżej okolicznościach niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, że wierzyciel może uzyskać zaspokojenie na podstawie uzyskanego zabezpieczenia o charakterze rzeczowym z tych nieruchomości, które nie są obciążone prawami innych osób. Dlatego z punktu widzenia interesu wierzyciela najbardziej pożądane będzie utrzymanie zabezpieczenia na nieruchomościach, nieobciążonych i niezabudowanych. Według twierdzeń pozwanego niezabudowana nieruchomość, niezbędna jest również do realizacji dalszych inwestycji przez pozwanego. Jednak zwolnienie tej nieruchomości z zabezpieczenia spowodowało by, co przyznał pozwany, możliwość zabezpieczenia na nich zobowiązań z tytułu kredytu bankowego o które ubiega się pozwany. W tej sytuacji powód znalazłby się w znacznie gorszej pozycji, a cel uzyskanego przez niego zabezpieczenia mógłby nie być osiągnięty. Dlatego rozważając interesy obu stron należało w ocenie Sadu Apelacyjnego, uwzględniając częściowo argumentację obowiązanego powołującego się na uzyskanie przez powoda nadzabezpieczenia roszczenia, a z drugiej strony interes powoda w postaci celu uzyskanego zabezpieczenia, ograniczyć uzyskane przez powoda na podstawie nakazu zapłaty zabezpieczenie na podstawie art. 492 § 2 k.p.c., do zakresu wynikającego z sentencji postanowienia.

Z tych przyczyn uznając, że zachodzą podstawy do częściowej zmiany zaskarżonego postanowienia w zakresie określonym w sentencji Sadu Apelacyjnego na podstawie art. 386 § 1 w związku z art. 397 § 2 i 13 § 1 k.p.c. orzekł jak w pkt I sentencji.

Zawarte w niniejszym uzasadnieniu rozważania i ocena prawna wskazują na brak podstaw do uwzględnienia zażalenia pozwanego w szerszym zakresie, co skutkowało jego oddaleniem w pozostałej części zgodnie z art. 385 w związku z art. 397 § 2 i 13 § 1 k.p.c.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji.